معرفی ۶ گونه جدید جنس زعفران از ایران

محققان بانک گیاهی مرکز ملی ذخایر ژنتیکی و زیستی ایران در یک پژوهش علمی تحقیقاتی، با همکاری پروفسور یانیس روکسانس از بنیاد علوم لتونی، وضعیت گیاه شناسی جنس زعفران را در ایران مورد بازنگری قرار دادند و ۶ گونه جدید از این سرده را به دنیا معرفی کردند.

به گزارش صنعت غذا و کشاورزی از روابط عمومی مرکز ملی ذخایر ژنتیکی و زیستی ایران وابسته به جهاددانشگاهی، علیرضا دولتیاری عضو هیات علمی مرکز در خصوص این دستاورد گفت: زعفران یا همان کلاله گل گیاه زعفران زراعی از نظر وزنی گرانترین ادویه جهان است. زعفران زراعی یکی از ۲۶۱ گونه جنس زعفران (.Crocus L) در دنیا است. زعفران جنسی مدیترانه ای محسوب می شود. آسیای صغیر و شبه جزیره بالکان مراکز اصلی تنوع و گونه زایی این جنس در دنیا هستند.

وی افزود: به غیر از گونه زعفران زراعی، ۲۳ گونه دیگر از این سرده در ایران وجود دارد که ۱۸ گونه از آنها انحصاری ایران و پنج گونه دیگر پراکنش محدود دارند. این پنج گونه فقط در ایران و کشورهای همسایه پراکنش دارند. غرب و شمال غرب ایران مسکن بیش از دو سوم گونه ها و مراکز اصلی تنوع گونه ای این جنس در ایران

هستند. همچنین بنه یا کورم بعضی از گونه ها مثل زعفران جوقاسم (C. damascenus) مصرف خوراکی دارد. حدود یک سوم گونه های ایرانی جنس زعفران در پاییز و باقی گونه ها بهار گل ده هستند.

دولتیاری بیان کرد: اولین قدم در جهت حفاظت، اصلاح، استفاده دارویی و اقتصادی از ذخایر ژنتیکی، تعیین درست محدوده ها و روابط تاکسونومیکی است. ترسیم دقیق وضعیت فعلی این جنس در ایران نیازمند بررسی های میدانی وسیع و مرور منابع جامع بود. در نتیجه بیش از ۳۰ روز کار میدانی و همکاری با متخصصان بین المللی، در قدم اول بازنگری اساسی در وضعیت گیاه شناسی گونه های این جنس در ایران صورت گرفت.

به عنوان بخشی از دستاوردهای طرح جامع زعفران که در مرکز در دست اجراست، ۶ گونه جدید از این جنس، از ایران به دنیا معرفی شد؛ جالب اینکه یکی از این گونه ها توسط پروفسور روکسانس به افتخار دکتر دولتیاری Ruksans Crocus dolatyarii نامگذاری شد. در این بازنگری علمی، برای اولین بار کلید شناسایی با استفاده از صفات تشخیصی، شرح گونه ها، نقشه پراکنش، تصاویر رنگی، وضعیت حفاظتی و اطلاعات جامعی درباره زیستگاه و زیست شناسی تولیدمثلی همه ۲۴ گونه ایران فراهم شد. به استثنای چهار گونه با پراکنش وسیع، وضعیت

حفاظتی ۱۹ گونه دیگر در معرض خطر انقرض گزارش می شود و نیاز به توجه در برنامه های حفاظتی دارند.

جنبه های سیتوژنتیکی، پالینولوژیکی، مولکولی و فیتوشیمیایی این جنس در این مرکز در دست بررسی است و محققان مرکز امیدوارند نتایج این تحقیقات به روشن شدن روابط تبارشناسی و مکانیسم های موثر در تکامل این گونه ها کمک کند. تولید هیبریدهای بین گونه ای با ارزش زینتی از دیگر اهداف اجرای این طرح است. نهایتا با ادامه روند شکل گرفته، اضافه شدن ایران به عنوان یکی دیگر از مراکز اصلی تنوع و گونه زایی این جنس در دنیا دور از انتظار نیست.

نتایج این پژوهش در مجله بین المللی Nordic Journal of Botany برای چاپ پذیرفته شده است.